

Ivana Brlić-Mažuranić, članstvo u Akademiji i Nobelova nagrada

Zima, Dubravka

Source / Izvornik: **Libri et liberi : časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture, 2014, 3, 239 - 262**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:947491>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Dubravka Zima

Sveučilište u Zagrebu – Hrvatski studiji, Hrvatska
dzima@hrstud.hr

Ivana Brlić-Mažuranić, članstvo u Akademiji i Nobelova nagrada

Izvorni znanstveni rad / original research paper
Primljeno / received 20. 3. 2014.

U radu se analiziraju dokumenti i zapisnici povezani s primanjem Ivane Brlić-Mažuranić u Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti u Zagrebu: zapisnici sa sjednica i urudžbeni zapisnici pokazuju da je Ivana Brlić-Mažuranić primljena u Akademiju kao dopisna članica nakon što je ponovljen prijedlog za primanje. Također se analiziraju pisma i dokumenti povezani s procesom nominacije Ivane Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu, iz kojih je vidljivo da su ukupno bile četiri nominacije. Prve dvije nominacije (1931. i 1935.) potpisuje Gavro Manojlović, u to vrijeme predsjednik Akademije, a druge dvije (1937. i 1938.) Gavro Manojlović zajedno s Albertom Bazalom, u to vrijeme predsjednikom Akademije. Nijedna od nominacija nije bila službena Akademijina nominacija. U završnom se dijelu rada interpretira studija Gavre Manojlovića o *Pričama iz davnine* koja je priložena nominacijskim dokumentima.

Gljučne riječi: Ivana Brlić-Mažuranić, članstvo u Akademiji, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, nominacije za Nobelovu nagradu, Gavro Manojlović, *Priče iz davnine*

Koliko je poznato, Ivana Brlić-Mažuranić prva je žena koja je u Hrvatskoj postala članica Akademije i koja je dvaput bila kandidirana za Nobelovu nagradu za književnost, no nije je dobila. Godina primanja u članstvo Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (JAZU) je 1937., a godine koje se spominju u vezi s kandidaturom za Nobela su 1931. i 1937. Podatak o nominacijama prvi se put nalazi u članku Ivana Brlića „Životopis“ (1970) u zborniku radova o Ivani Brlić-Mažuranić. U članku Ivan Brlić izrijekom navodi sljedeće (1970: 253–254):

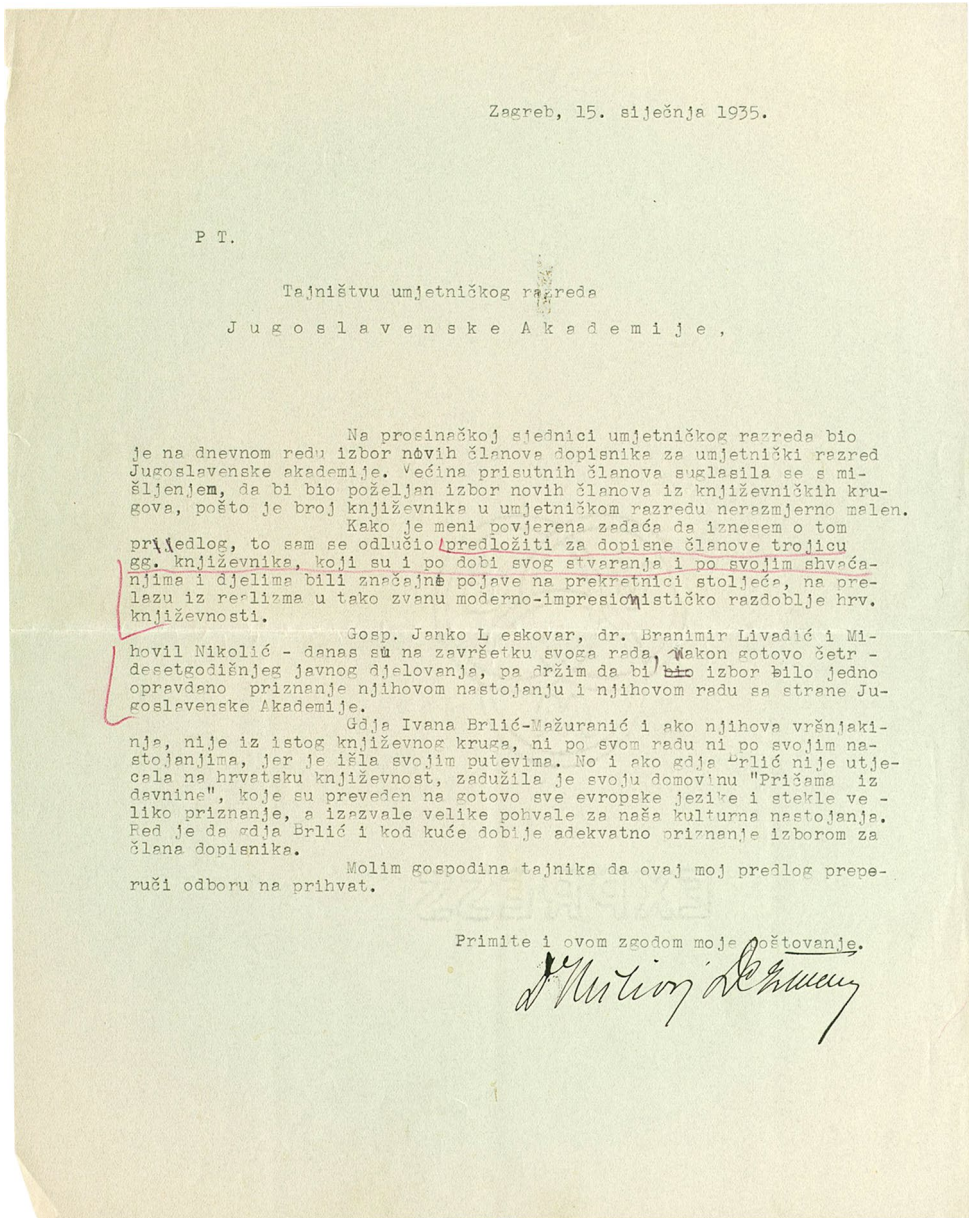
God. 1931. učini predsjednik JAZU prof. dr Gavro Manojlović prijedlog Kraljevskoj švedskoj akademiji, koja u stvari odlučuje, da se I.B.M. dodijeli Nobelova nagrada za književnost. [...] Godine 1937. ponoviše prijedlog za Nobelovu nagradu dr Albert Bazala predsjednik JAZU i dr Gavro Manojlović bivši predsjednik njen. Iste godine 1937. bude I.B.M. izabrana za člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti kao prva žena član Akademije u Jugoslaviji. Rješenje drugog prijedloga za dodjeljenje Nobelove nagrade I.B.M. ne dočeka [...].

Podatak o kandidaturi ili nominaciji za Nobelovu nagradu dalje nalazimo u „Ljetopisu Ivane Brlić-Mažuranić“ u njezinim *Izabranim djelima* u izdavačkome nizu *Stoljeća hrvatske književnosti*, autora Zvonimira Diklića, koji navodi, modificirano, da ju je 1931. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti predložila za Nobelovu nagradu za književnost, a kod godine 1937. navodi „ponovljen prijedlog za dodjelu Nobelove nagrade za književnost“ (Diklić 1997: 33–34), ali bez podatka o predlagatelju. O nominaciji je riječ i u monografiji *Ivana Brlić Mažuranić* Dubravke Zime (2001: 27–29) u kojoj se ponovno sugerira da je predlagateljica JAZU (u daljem tekstu: Akademija), zatim se isti podatak, uključujući i Akademiju kao predlagateljicu, nalazi u *Dječjim hrvatskim klasicima* Stjepana Hranjeca (usp. 2004: 33), također i u romansiranoj biografiji Sanje Lovrenčić *U potrazi za Ivanom*, u kojoj se ponavlja da je Akademija predložila Ivanu Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu (usp. 2007: 279–280), kao i u studiji Jože Skoka o književnom djelu Ivane Brlić-Mažuranić (usp. 2007: 15–16).

Uglavnom, dva se prijedloga za Nobelovu nagradu, bilo s Akademijom ili bez nje, opetovano spominju u javnome diskursu o Ivani Brlić-Mažuranić, s ponekim varijacijama, ali i s povelikim, katkada zapanjujućim odstupanjima. Tako, primjerice, u predgovoru *Čudnovatim zgodama šegrta Hlapića* u izdanju Mozaik knjige 2000. Hrvojka Mihanović-Salopek navodi da je Ivana Brlić-Mažuranić „dva puta predložena za najveće svjetsko priznanje na području dječje književnosti, za Andersenovu nagradu. Od tada opravdano nosi počasni naslov *hrvatskog Andersena*“ (2000: 5, kurziv H. M-S.). Pritom autorica ne navodi predlagatelja i zanemaruje činjenicu da je Andersenova nagrada¹ ustanovljena 1956., dakle gotovo dvadeset godina nakon autoričine smrti, kao i to da se Andersenova nagrada prema propozicijama dodjeljuje živućim autori/ca/ma, odnosno da je IBBY, institucija koja dodjeljuje Andersenovu nagradu, osnovana tek 1953.

S obzirom na to da do sada nisu bili dostupni precizni podatci o nominacijama za Nobelovu nagradu ni pisani prijedlozi kojima se Ivana Brlić-Mažuranić predlaže za nju, *Libri & Liberi* istražuje dokumente povezane s autoričnim članstvom u Akademiji i s kandidaturama za Nobelovu nagradu.

¹ O Andersenovoj nagradi vidi <<http://www.ibby.org/index.php?id=273>>.

Sl. 1. Dopis Milivoja Dežmana Tajništvu umjetničkoga razreda Jugoslavenske akademije od 15. siječnja 1935.

Fig. 1. The letter by Milivoj Dežman to the Secretary of the Art Division of the Academy dated 15 January 1935.

Članstvo u Akademiji

Ivana Brlić-Mažuranić u Akademiju je kao dopisni član (*sic!*) primljena 1937., dakle u godini u kojoj je, prema uvodno spomenutim izvorima, drugi put ponovljen prijedlog za dodjelu Nobelove nagrade. Njezino primanje u članstvo Akademije ujedno je konotirano društvenim značenjem, posebice u rodnome kontekstu, s obzirom na to da se učestalo navodi podatak o prvoj ženi članici Akademije.²

Ono što javni diskurs, međutim, ne otkriva, jest da njezino primanje u Akademiju nije proteklo posve glatko: prvi je prijedlog za njezino primanje u članstvo, također kao dopisnoga člana, odbijen 1935. Naime, među zapisnicima sjednica iz 1934. godine (vjerojatno omaškom pogrešno uložen) nalazi se dopis Milivoja Dežmana od 15. siječnja 1935., upućen Tajništvu umjetničkoga razreda Jugoslavenske akademije (Sl. 1.), u kojemu Dežman predlaže, između ostalih zaslužnih književnika (Janko Leskovar, Branimir Livadić i Mihovil Nikolić), i Ivanu Brlić-Mažuranić kao dopisnu članicu (HR AHAZU-2: 66):

Gdja Ivana Brlić-Mažuranić iako njihova vršnjakinja, nije iz istog književnog kruga, ni po svom radu ni po svojim nastojanjima, jer je išla svojim putevima. No i ako gdja Brlić nije utjecala na hrvatsku književnost, zadužila je svoju domovinu „Pričama iz davnine“, koje su prevedene na gotovo sve europske jezike i stekle veliko priznanje, a izazvale velike pohvale za naša kulturna nastojanja. Red je da gdja Brlić i kod kuće dobije adekvatno priznanje izborom za člana dopisnika.

Umjetnički je razred na sjednici održanoj 15. siječnja 1935., međutim, usvojio prijedlog da se za članove dopisnike izaberu Janko Leskovar i Branimir Livadić-Vizner (kako se i sam u to vrijeme potpisivao; danas se navodi kao Livadić-Wiesner), što se vidi u Izvodu objavljenome u *Ljetopisu JAZU* za godine 1934./35. (1936: 28). Iz toga se Izvoda ne vidi da se na istoj sjednici raspravljalo o prijedlogu za primanje Ivane Brlić-Mažuranić, što otkriva Zapisnik, iz kojega se doznaje da se o prijedlogu glasalo, te da su prisutni članovi (Martin Pilar, Franjo Dugan, Božidar Širola, Artur Schneider, Vladimir Becić, Ljubo Babić i predsjednik Akademije, Alfred Bazala, koji nema pravo glasa na sjednici razreda) tajnim glasanjem odbili prijedlog (Zapisnik I. sjednice Umjetničkog razreda 15. januara 1935., HR AHAZU-2: 70):

Predano je 6 glasovnica: za Janka Leskovara 6 „da“; za dra. Branimira Wiesner-Livadića 6 „da“; za Mihovila Nikolića 5 „ne“, 1 prazna, za Ivanu Brlić-Mažuranić 5 „ne“, 1 „da“.

² Zapisnici sjednica na kojima se raspravljalo o autoričinu primanju u članstvo potvrđuju da je predmetom rasprave bio njezin spol.

Kako se dalje vidi iz susljednih zapisnika, ova se činjenica odbijanja tematizirala u kontekstu izostanaka predlagatelja Milivoja Dežmana sa sjednica,³ gdje se u zapisniku II. skupne sjednice od 17. ožujka 1937. njegovi izostanci čak dovode u izravnu vezu s odbijanjem njegova prijedloga.⁴

Dvije godine nakon ovoga odbijanja Milivoj Dežman ponavlja prijedlog Umjetničkome razredu, no ovoga puta preko posrednika, Roberta Frangeša, u to vrijeme bivšega predstojnika toga Akademijina razreda. U zapisniku I. sjednice Umjetničkoga razreda od 4. siječnja 1937., naime, istaknuto je da je „Milivoj Dežman poručio po R. Frangešu, da je voljan ponoviti svoj prijedlog, da se za članove dopisnike izaberu Ivana Brlić-Mažuranić i Mihovil Nikolić“ (HR AHAZU-2: 73). Taj je Dežmanov prijedlog, ovoga puta opsežniji i pomno sastavljen,⁵ u cijelosti i pročitana na II. sjednici Umjetničkoga razreda, već 12. siječnja 1937., te su prisutna četiri člana (Franjo Dugan, Robert Frangeš-Mihanović, Božidar Širola i Artur Schneider) predala četiri glasa „za“ i time je jednoglasno zaključeno da se Ivana Brlić-Mažuranić predlaže za dopisnoga člana (HR AHAZU-2: 73). Mihovil Nikolić više se ne spominje, a njegovo ime ne nalazimo ni u Zapisniku II. skupne sjednice Jugoslavenske akademije od 17. ožujka 1937., na kojoj je, nakon nekoliko javnih izjava zagovornika Ivane Brlić-Mažuranić, prijedlog jednoglasno potvrđen, zajedno s prijedlogom niza drugih članova dopisnika iz drugih razreda.⁶

Prema zapisniku je vidljivo da su prisutni akademici zastupali prijedloge za nove članove: prijedlog za Ivanu Brlić-Mažuranić prvi zastupa Gavro Manojlović, koji „ističe, da ne može biti zapreke u tome, što je žensko, da se ovaj kandidat ne izabere, kad su njene pjesničke kvalifikacije tako visoke, a osim toga je kći Vladimira i unuka Ivana Mažuranića. Mirne duše mogao ju je predložiti za Nobelovu nagradu.“ (Iz Zapisnika II. skupne sjednice, od 17. ožujka 1937., HR AHAZU-2: 73). Nakon njega prijedlog zastupa i predstojnik Umjetničkoga razreda Božidar Širola, koji „izjavljuje da je pri predlaganju Ivane Brlićeve za člana dopisnika odlučivala umjetnička vrijednost njenih djela“ (isto), te naposljetku govori Robert Frangeš koji „napominje, da prijedlog razreda prije tri godine u

³ Usp. u HR AHAZU-2: 73, Zapisnik VI. sjednice Umjetničkoga razreda od 14. prosinca 1937., prijedlog da se u Umjetnički razred primi novi član jer „dr. Dežman rijetko dolazi na sjednice“. Također i u zapisniku I. skupne sjednice Akademije od 16. siječnja 1937., u kojemu se spominje prijedlog dr. Matičevića da se Dežman sankcionira jer ne dolazi ni na sjednice Umjetničkoga razreda niti na skupne sjednice.

⁴ U tome se Zapisniku navode riječi Roberta Frangeša: „Nada se, da ovaj put jednodušni prijedlog razreda ne će biti odbijen, kao prije tri godine, zbog čega na pr. dr. Dežman rijetko dolazi na sjednice.“

⁵ Prijedlog je u cijelosti dostupan u *Ljetopisu JAZU* za godinu 1936./37., svezak 50. (1937: 124–126).

⁶ Dr. Vanino, dr. Kos, dr. Maurović, dr. Krbek, dr. Katičić, dr. Bukovski, dr. Kosmat, dr. Petkov, dr. Samec, dr. Katalinić, dr. Lončar, dr. Feller.

glavnoj godišnjoj skupštini nije bio prihvaćen jer svi članovi nisu bili dovoljno obaviješteni o njezinim djelima, kojima je hrvatsko ime proslavila u stranom svijetu. I u drugim akademijama /u češkoj i poljskoj/ ima članova žena. Nada se, da ovaj put jednodušni prijedlog razreda ne će biti odbijen, kao prije tri godine, zbog čega na pr. dr. Dežman rijetko dolazi na sjednice.“ (isto). Nakon tih zagovora uslijedilo je glasanje te je jednoglasno prihvaćeno da se Ivana Brlić-Mažuranić predloži za dopisnoga člana Akademijina Umjetničkoga razreda.

Taj je izbor Akademija morala potvrditi na Glavnoj skupštini, koja je održana 8. svibnja 1937., a iz zapisnika se vidi da je bez rasprave prihvaćen prijedlog novih članova, među njima i Ivane Brlić-Mažuranić. Novoizabrana je članica već 13. svibnja nazočila Svečanoj sjednici, na kojoj predsjednik Akademije Albert Bazala u uvodnome govoru, u kojemu svečano proglašava nove članove, o Ivani Brlić-Mažuranić navodi (*Ljetopis JAZU* 1938: 79):

Ivana Brlić-Mažuranić, kćerka je pok. Vladimira Mažuranića, mnogo uvažena člana i pretsjednika Akademije, i unuka bana Ivana Mažuranića, koji prema istraživanjima akademika F. Šišića ima velikih zasluga, da je osnivanje Akademije dopušteno. Produžujući u trećoj generaciji vezu s Akademijom Ivana Brlić-Mažuranić je prva žena, koja ulazi u red njezinih članova. U taj red dovodi je obilan njezin književni rad na polju dječje književnosti, koji se od zabavna pričanja i pjevanja s poučavanjem, koje se drži u granicama djelovanja estetskih sredstava, od živopisnih prikaza u riječima, od romantičnih dočaravanja, koja provijava dubok životni smisao i plemenito osjećanje, uspinje do klasičnih „Priča iz davnine“, savršenih slika profinjene mašte, u kojima diše iskonska neka, naivna priroda, što obilježava genijalno stvaranje, naoko djetinjska, a ipak umno sazrela, osobita u načinu gledanja i ugođaju, općeljudski pristupačna, po umilnim i dirljivim sanjarskim prizorima, u kojima otkriva dubine osjećaja i poletne vidike težnja. „Priče iz davnine“, u hrvatskom jeziku tri puta izdane, prevedene su na engleski, švedski, danski, ruski, češki i druge jezike, naišle su svuda na najveće priznanje kao čarobno ogledalo hrvatske duše, pune slavenskoga raspoloženja i sveljudskog smisla. Sve to, i porodični genij od ilirskih vremena svijetlim plodovima uma vezan s hrvatskom kulturom i sjaju imena pridružena vlastita zasluga i svijetom pronesena slava hrvatskog duha s pravom su doveli Ivanu Brlić-Mažuranić u krug Akademije.

U istome je *Ljetopisu JAZU* za godinu 1936./37. u cijelosti prenesen već spominjani prijedlog Milivoja Dežmana (1938: 124–126).

Dakle, od 8. svibnja 1937. Ivana Brlić-Mažuranić dopisna je članica Akademije, njezina Umjetničkoga razreda. Urudžbeni zapisnik za godinu 1937. bilježi 31. svibnja, pod brojem 626., dostavu diploma novim članovima, a uz to je zabilježeno i da je zaprimljena autoričina zahvala. Njezina se pismena zahvala spominje i u zapisniku V. Akademijine skupne sjednice od 29. listopada iste godine, a u *Ljetopisu JAZU* za godine 1936./37. navedena je u popisu članova dopisnika Umjetničkoga razreda (1938: 9). Također, u lipnju 1938. ponovno je prisutna na Svečanoj sjednici.

Podatak o prvoj jugoslavenskoj akademkinji zadobio je i popriličan medijski prostor: u bibliografiji članaka o Ivani Brlić-Mažuranić u zborniku radova *Ivana Brlić-Mažuranić* koju je sastavio Ivan Brlić (1970), zabilježeno je desetak članaka objavljenih u zemlji i inozemstvu u kojima se izvještava i komentira autoričino primanje u Akademijino članstvo bilo kao velik korak za žensko pitanje, bilo kao velika čast za autoricu, za Akademiju ili za književnost.⁷

U rujnu 1938. u Urudžbenome zapisniku Jugoslavenske akademije, pod rednim brojem 748 i s datumom 22. rujna, zaveden je primitak smrtovnice Ivane Brlić-Mažuranić, koju šalju obitelji Brlić, Ružić, Mažuranić i Milčić. U danima koji slijede u Urudžbenome zapisniku nije zavedeno slanje sućutnice obitelji, no iz Izvoda sa sjednica objavljenih u *Ljetopisu JAZU* za godinu 1938./39. vidljivo je da je na sjednici održanoj 19. listopada 1938. „sa žalošću saslušano saopćenje, da je 21. rujna o. g. preminuo član dopisnik Ivana Brlić-Mažuranić.“ (*Ljetopis JAZU* 1940: 27). U nastavku se Izvoda u cijelosti navodi govor Božidara Širole održan na pogrebu (26–27).

Prijedlozi za dodjelu Nobelove nagrade

Pregledom urudžbenih zapisnika i zapisnika sjednica iz godina 1931. i 1937. ustanovili smo⁸ da ne postoji službeni trag o eventualnome Akademijinu prijedlogu Ivane Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu niti o diskusiji o tome pitanju. Jedino mjesto na kojemu se Nobelova nagrada u službenim Akademijinim dokumentima spominje u vezi s autoricom ovdje je citirana rečenica G. Manojlovića iz 1937. prilikom autoričina primanja u JAZU: „Mirne duše mogao ju je predložiti za Nobelovu nagradu.“ (Zapisnik II. skupne sjednice od 17. ožujka 1937., HR AHAZU-2: 73). Osim u tome kontekstu, Nobelova se nagrada ne spominje ni u zapisnicima sjednica, kako skupnih, tako ni sjednica Umjetničkoga razreda, niti se u urudžbenim zapisnicima iz godina 1937. i 1938. može naći traga o eventualnoj službenoj pošiljci upućenoj Kraljevskoj akademiji u Stockholmu. *Ljetopisi JAZU* iz godina 1937. i 1938. također ne spominju eventualnu nominaciju Ivane Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu, kao ni spomenuti pogrebni govor Božidara Širole. Doduše, po propozicijama Švedske akademije, nominacije dostavljaju kvalificirani

⁷ Novine koje su objavile vijest o primanju Ivane Brlić-Mažuranić u članstvo Jugoslavenske akademije redom su: *Jutarnji list*, Zagreb; *Novosti*, Zagreb; *Glasnik Jugoslovenskog ženskog saveza*, Beograd; *Ženski list*, Zagreb; *Obitelj*, Zagreb; *Narodna politika*, Prag; *Pražske Noviny*, Prag; *Agencija Reuters*; *South Slav Herald*, Beograd; *L'Europa orientale*, Rim; *Il Piccolo della Sera*, Trst; usp. bibliografiju članaka o Ivani Brlić-Mažuranić ([Zmajević] 1970: 268–286).

⁸ Pregledani su urudžbeni zapisnici s arhivskim signaturama HR AHAZU-2, JAZU, 9; HR AHAZU-2, JAZU, 10; HR AHAZU-2, JAZU, 11; HR AHAZU-2, JAZU, 12 i HR AHAZU-2, JAZU, 13 i zapisnici sjednica sa signaturama HR AHAZU-2, JAZU, 66; HR AHAZU-2, JAZU, 68; HR AHAZU-2, JAZU, 70 i HR AHAZU-2, JAZU, 73.

pojedinci, a među njima su i članovi Švedske i drugih odgovarajućih akademija znanosti i umjetnosti⁹ (usp. Nobel Media AB 2014a).

Zanimljivo je, pritom, da Ivan Brlić u uvodno citiranome odlomku navodi da je Ivana Brlić-Mažuranić drugi put predložena za dodjelu Nobelove nagrade 1937. te da nije dočekala rješenje toga drugoga prijedloga. Ivana Brlić-Mažuranić umire u rujnu 1938. te je stoga očito da je u spomenutome Brlićevu navodu došlo do pogreške, naime, Nobelova nagrada za 1937. godinu dodijeljena je u listopadu iste godine, odnosno, tu je odluku Ivana Brlić-Mažuranić svakako morala dočekati.¹⁰ Ta se omaška, međutim, razjašnjava uvidom u dokumente koji se čuvaju u Arhivu obitelji Brlić u Slavenskome Brodu i Hrvatskome državnome arhivu, kao i u ostavštini Ivane Brlić-Mažuranić u Odsjeku za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, odnosno uvidom u rukopisnu zbirku dokumenata o životu i radu Ivane Brlić-Mažuranić, koju je u nekoliko svezaka sastavio Ivan Brlić.¹¹ U prvome svesku te zbirke nalaze se strojopisne nepotpisane kopije prijedloga za dodjelu Nobelove nagrade, i to ukupno njih četiri, datirane 21. siječnja 1931., 19. siječnja 1935., 15. siječnja 1937. i 20. siječnja 1938. Ivana Brlić-Mažuranić nije dočekala objavu nagrade za 1938., za koju je, dakle, također bila nominirana.

Svi su prijedlozi pisani njemačkim jezikom. Prvi je prijedlog datiran 21. siječnja 1931. (rok za dostavu prijedloga ili nominacija, kako se navodi na službenoj mrežnoj stranici Nobelove nagrade je 1. veljače, Nobel Media AB 2014a), upućen je Kraljevskoj švedskoj akademiji znanosti (Königliche Schwedische Akademie des Wissenschaften), a u nadnaslovu je naveden dr. Gavro Manojlović, a potom, u zagradi „Zagreb, Jugoslavien“ (*sic*). U strojopisnom je potpisu naveden kao dr. Gabriel Manojlović, profesor emeritus zagrebačkoga Sveučilišta i predsjednik Jugoslavenske akademije.

U prijedlogu Manojlović, pozivajući se na Statute Nobelove zaklade

⁹ Ivu Andrića i Miroslava Krležu do 1963. godine, do kada su podatci dostupni, predlagalo je Društvo jugoslavenskih pisaca iz Beograda (1958., 1959., 1960. i 1961.). Međutim, Andrića su predlagali i ugledni pojedinci: Georges Luciani (profesor slavenskih jezika sa Sveučilišta u Bordeauxu, Francuska) 1959., [Eyvind] Johnson i Harry Martinson (švedski pisci i članovi Švedske akademije) 1960., a 1961., kada je i dobio Nobelovu nagradu, predložili su ga Elizabeth Hill (profesorica slavenskih jezika sa Sveučilišta u Cambridgeu, UK), Lennart Breitholtz (profesor književnosti sa Sveučilišta u Göteborgu, Švedska, koji je 1963. predložio i Jeana Paula Sartra) i Johannes Edfelt (predsjednik PEN-kluba). Miroslava Krležu u razdoblju do 1963. godine, do kada su arhivi otvoreni, nije predložio niti jedan individualni predlagatelj (usp. Nobel Media AG 2014b).

¹⁰ Nominacije autora/ica za godišnju nagradu moraju prispjeti u Kraljevsku švedsku akademiju u Stockholmu najkasnije do 1. veljače tekuće godine, a podatak o dobitniku/ici objavljuje se osam mjeseci poslije, krajem listopada iste godine (usp. Nobel Media AB 2014). Iz toga je jasno da je Ivana Brlić-Mažuranić morala dočekati objavu o nagradi za 1937.

¹¹ Gradivo Arhiva Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Fond Ivana Brlić-Mažuranić. U daljem tekstu: Zbirka dokumenata, Fond IBM.

koji predviđaju da se nominirati mogu i književna djela koja nisu objavljena u prethodnoj godini, predlaže da se Nobelova nagrada za književnost dodijeli Ivani Mažuranić, udovici Vatroslava Brlića: „Frau Ivana geborenen Mažuranić, Witwe des dr. Ignatius Brlić, Advokaten in der Stadt Brod an der Save (Jugoslawien)“ (Zbirka dokumenata, Fond IBM: 477). U prijedlogu Manojlović navodi *Priče iz davnine* kao ključno i najvažnije autoričino djelo, opravdava svoj odabir (u kontekstu vremena objavljivanja zbirke, odnosno činjenice da zbirka nije objavljena prethodnih godina) te prilaže opsežniju studiju u kojoj interpretira pojedine priče iz zbirke, poimence „Bratac Jaglenac i sestra Rutvica“, „Lutonjica Toporko i devet župančića“ te „Kako je Potjeh tražio istinu“, posebice ističući visoku etičku i umjetničku vrijednost priča. Iz kopije se prijedloga ne vidi nikakvo obilježje koje bi ga označilo kao službeni prijedlog Akademije.

Drugi je prijedlog datiran 19. siječnja 1935. i također upućen Švedskoj kraljevskoj akademiji u Stockholmu, s istim autorom u nadnaslovu (dr. Gavro Manojlović), koji u tekstu nekoliko puta preuzima govor u prvome licu jednine te se na dva mjesta autotematizira kao „potpisnik ovoga prijedloga“ („der Unterzeichnete“). Drugi dokument nema potpisa na strojopisnoj kopiji koja se čuva u Arhivu. Navodi se da je prijedlogu priložena brošura na njemačkome, objavljena u Zagrebu, pod naslovom *Die kroatische Märchendichterin Ivana Brlić-Mažuranić* (s. n. 1931), bez oznake autorstva, u kojoj su navedene i djelomice prenesene inozemne časopisne i novinske kritike autoričinih prijevodnih izdanja. U drugome prijedlogu Manojlović u Mažuranićkinome djelu prepoznaje dubinsku srodnost s ruskom devetnaestostoljetnom književnošću te naglašava mogućnost dodjele Nobelove nagrade kao osobitu čast ne samo autorici, nego i slavenskim književnostima uopće, jer tom nagradom nikada nije bio nagrađen nijedan južnoslavenski književnik. Ujedno sugerira da je autoričina zbirka bajki važan, neizostavan prinos svjetskoj literaturi.

Treći prijedlog u nadnaslovu navodi dr. Alberta Bazala i dr. Gavru Manojlovića, a datiran je 15. siječnja 1937. U potpisu su navedeni Bazala i Manojlović.

Posljednji prijedlog koji se čuva u rukopisnoj zbirci dokumenata o životu i radu Ivane Brlić-Mažuranić ponovno potpisuju Albert Bazala i Gavro, tj. Gabriel Manojlović, a datiran je 20. siječnja 1938. Te je godine Nobelova nagrada dodijeljena spisateljici Pearl Buck, no to, međutim, Ivana Brlić-Mažuranić nije saznala. U tome je smislu podatak koji Ivan Brlić navodi djelomice točan, no neprecizan jer se ne odnosi na nominaciju za godinu 1937., nego za 1938.

Uvidom u Akademijine urudžbene zapisnike iz godine 1930. (u potrazi za eventualnim zapisom o primitku dokumenta kojim Kraljevska švedska akademija iz Stockholma poziva da se nominiraju kandidati za Nobelovu nagradu u jesen

1930.) i 1931. (u potrazi za pošiljkom s kraja siječnja 1931. s Manojlovićevim prijedlogom), potom iz jeseni 1934. i siječnja 1935., iz jeseni 1936. i siječnja 1937. te naposljetku iz jeseni 1937. i siječnja 1938., možemo zaključiti da pošiljke s nominacijama nisu poslano službeno niti su zavedene kao Akademijine pošiljke. Također nema potvrde da je Akademija službeno primila poziv za nominaciju onih jeseni koje prethode godinama nominacija.¹² To se dodatno potvrđuje uvidom u arhive Nobelove nagrade, dostupne na službenoj mrežnoj stranici (usp. Nobel Media AB 2014b), u kojima su za godine 1931., 1935., 1937. i 1938. zavedene nominacije Ivane Brlić-Mažuranić, a kao predlagatelji se navode Gabriel Manojlović za prva dva prijedloga i Albert Bazala i Gabriel Manojlović za druga dva, uz posebnu zabilješku da je riječ o zajedničkom prijedlogu („Ivana Brlic-Mazuranic was nominated by G. Manojlovic and A. Bazala, both of Zagreb, YU (see entries 13-0 and 13-1)“ za 1937. godinu, odnosno „entries 16-0 and 16-1“ za 1938. godinu, a kao institucija obaju predlagatelja navodi se „University of Zagreb“, odnosno za godinu 1935. kao institucija za Gabriela Manojlovića navodi se „Southern Slavic Academy“ – nominator ili predlagatelj je, međutim, Manojlović osobno.

Uvidom u dokumente koji se čuvaju u Arhivu obitelji Brlić u Slavnskome Brodu i u Hrvatskome državnome arhivu, a koji su povezani s procesima nominacija za Nobelovu nagradu za književnost, ovi se podatci mogu nadopuniti. Iz korespondencije Ivane Brlić-Mažuranić možemo rekonstruirati da je inicijativu za njezino nominiranje za Nobelovu nagradu za književnost prvi dao Franjo Bučar,¹³ u razdoblju od 1930. do 1938. predsjednik Švedsko-jugoslavenskoga društva (usp. Kaminski i Frntić 1989).

U Arhivu obitelji Brlić (AOB) nalazimo kopiju pisma na njemačkome jeziku od 4. ožujka 1930., koje dr. Artur Almhult piše Franji Bučaru, očigledno kao odgovor na Bučarov upit o procesu i načinu nominiranja za Nobelovu nagradu za književnost. Almhult je, kako se razabire iz tona pisma i iz drugih pisama koje Bučar razmjenjuje s Ivanom Brlić-Mažuranić, Bučarov poznanik, ujedno i profesor slavistike, te mu u pismu precizno objašnjava kako treba strukturirati prijedloge, upozoravajući da prijedlozi „von kompetenter Stelle“ (AOB, kut. 79, sv. 62) moraju stići do kraja siječnja. U istome se svesku čuvaju i dvije kopije pisama, obje nepotpisane i nedatirane, u kojima se – vjerojatno – Bučar raspituje o istoj

¹² U urudžbenim su zapisnicima uvedene dolazne i odlazne pošiljke, čak i one koje nam se danas čine marginalnima, poput prepiske o posudbi ili vraćanju knjiga, ponude za čišćenje parketa, odnosno o sporovima sa stanarima koji stanuju u nekretninama u vlasništvu Akademije ili pošiljka kojom Akademija naručuje 15 hvati drva, usp. HR AHZU-2, 11. U tome smislu svakako je očekivano da bi se službena pošiljka Švedskoj kraljevskoj akademiji uvrstila u urudžbeni zapisnik. Može se zaključiti da te pošiljke nisu bile odaslane kao službene ili da je došlo do nerazjašnjenoga nemara pri bilježenju odaslane pošte u godinama 1931., 1935., 1937. i 1938. Razumnijom se pretpostavkom, međutim, čini prva.

¹³ Franjo Bučar bio je sportski radnik, književni povjesničar i publicist (usp. Kaminski i Frntić 1989).

stvari (o procesu predlaganja za Nobelovu nagradu) kod svoje prijateljice, lektorice švedskoga na kopenhaskome sveučilištu, dr. Valfrid Palmgren-Munck-Petersen te kod Antona Karlgrena, također poznanika, švedskoga slavista i člana povjerenstva za Nobelovu nagradu. Karlgren je na pismo odgovorio 26. ožujka 1930., navodeći da ne postoji formular za nominiranje te da se mogu poslati djela i kritike, kao i da se od nominatora očekuje da djela nominiranoga autora(ice) doniraju Nobelovoj knjižnici. Bučar se, kako se razabire iz daljnje korespondencije, ozbiljno prihvatio posla te u pismu Ivani Brlić-Mažuranić od 7. svibnja 1930. navodi što je sve napravio (AOB, kutija 80, sv. 39):

Što se tiče izrezaka iz novina, budite na miru, sada su dobro spremljeni kod brata. Sada radimo na francuskom, ruskom te slovačkom izdanju, t. j. još samo brata po mogućnosti tjeram da se stvari naprijed kreću. Sa Vasićem smo dogovorili, da će on izdati mali prospekt o Pričama s izvadcima nekih najvažnijih kritika. Onda će se prirediti izložba. Manojlovića drukam, no on veli, da sada još nema vremena, jer imade mnogo posla sa gradnjom nove zgrade za Akademiju. Ja se spremam na put oko 20. O. M. i to najprije u Berlin, a poslije ćemo eventualno u Kopenhagen sa bratom. Ja naglašavam eventualno, jer to kod njega uz njegove silne druge poslove nije nikada sigurno. Kazao mi je nedavno Željko, da će morati po svoj prilici u London i Paris, pa kad bi se navratio u Berlin, da odemo zajedno u Kopenhagen. Put u Kopenhagen bio bi od velike važnosti, da uručimo prof. Karlgrenu najbolje inozemne kritike i da se s njime o svemu detaljno porazgovorimo.

Kako se razabire iz pisma, Bučar je bio taj koji je pokrenuo i nadzirao cijeli proces, zajedno s autoričinim bratom Želimirom Mažuranićem, čija se korespondencija o tome također čuva u Arhivu. U kolovozu iste godine Bučar vrlo opsežno izvještava Ivanu Brlić-Mažuranić o svome putovanju u Kopenhagen, susretu s Karlrenom i rezultatima toga susreta (AOB, kutija 80, sv. 39; sve pogreške u pisanju, uključujući i pogrešno napisana imena, F. B.):

U Kopenhagenu sam ulovio dr. Karlssena upravo pred njegovim odlaskom u Čehoslovačku. On nije znao kuda će i kako će dugo tamo ostati. Ja sam mu sve ispričovijedao i dao sve spise i on se je za Vas zainteresirao. Pitao me je n.pr. odmah koliko Ste stari i dali još radite i obećavate raditi, itd. Rekao mi je da je velika konkurencija i da imade svake godine oko 30 kandidata i kandidatkinja samo za nagradu iz lijepe književnosti. Razgovarali smo i ja sam naročito naglasio, kako je dosada malo Slavena nagrađeno, tek Poljaci Sinkijević i Raymont. On mi je rekao da su bili predloženi Vrhlicki još za vremena Jensena, koji je međutim umro, te od Hrvata Kosor, a od Rusa Merežkowski i Gorki. Tko je Kosora predložio, nije se mogao sjetiti, jer nije imao kod sebe bilješke.¹⁴ Gorki ne dolazi u račun jer previše simpatuje sa sadašnjim režimom u Rusiji a Merežkowski mu se dosta ne sviđa, da bi ga predložio. Vrlo dobro mi je došlo, što je jedna moja dobra prijateljica Švedskinja Dr. Valfrid

¹⁴ Josip Kosor za Nobelovu nagradu nominiran je triput, 1926., 1927. i 1939. godine. Prva dva puta nominirao ga je Branislav Petronijević, profesor filozofije na beogradskome Sveučilištu, i sam dva puta kandidat za istu nagradu. Treći put Kosora je nominirao Branko Popović, profesor povijesti umjetnosti na istome Sveučilištu (usp. Nobel Media AB 2014b).

Palmgren-Munck-Petrssen također njegova prijateljica i da je supruga Karlarena kći jednog bivšeg profesora u Stockholmu. Tako sam došao u najintimniji dodir s Karlrenom, s kojim sam dosada bio poznat samo iz korespondencije. (...) Ja sam u Piščanu ostao dva dana i dalje Karlarena obrađivao, koliko mi je bilo moguće. Pripovijedao sam mu da će za Vas sastaviti prijedlog Dr. Manojlović itd. On je rekao, da je već pročitao Priče i da mu se sviđaju, pa neka samo dođe prijedlog navrijeme, a on da će se već zainteresirati da dođu Priče u prijedlog za nagradu. Tu će svakako dobro doći i rusko izdanje, koje se već slaže – kako sam se jučer kod Kirina osvjedočio – jer Karlaren najbolje znade ruski, jer je bio mnogo u Rusiji i o Rusiji također napisao nekoliko knjiga.

Karlaren mi je također pripovijedao i o postupanju kod podjeljivanja nagrada. Svi predloženi dolaze pred veći forum. Po referatu predlagача izabire se tada samo neki najbolji pisci, koji dolaze onda pred uži forum, koji tada konačno odlučuje, koga se da dopita nagrada. Dakle je tu veliki križni i trnov put [...].

Bučar se ponovno javlja autorici u prosincu iste godine navodeći da „kuhinja Mažuranić-Bučar-Brlić radi ovdje punom parom. Ja sam bio kod Manojlovića i odnio mu Vašu biografiju i popis djela te excerpte sviju kritika, tako, da mu se olakša posao. On mi je rekao, da će sada odmah primiti Vašu stvar pod pero, jer i on uviđa, da je stvar već sazrela. Karlarenu sam pisao i poslali smo mu dansko novo i rusko izdanje, pa se nadam, da će mi se sada što javiti“ (AOB, kutija 80, sv. 39).

U siječnju 1931. (pismo od 16. siječnja 1931.) Bučar se žali na Manojlovića koji još nije obavio što je obećao, ali svejedno umiruje autoricu da će sve biti na vrijeme („Draga milostiva! Ja sam bio opet jučer kod Čiče¹⁵ te ga potjerao. On još uvijek nije gotov. Pripovijeda kako će on to lijepo udesiti i da će biti sigurno na vrijeme gotov. Ja sam mu na srce stavio, da je rok već pred vratima, a on veli da radi i da će mi javiti kada će biti gotov, da se njegov elaborat mašinom preštampa. On žali da nije sve na njemački već prevedeno, no ja sam ga utješio, da će i ostali ovi prijevodi dostajati censorima. Kada dođe pak Željko morat će ga i on još natjerati, pak će sigurno biti sve u redu. Dosta je ako se odavle pošalje i 25. o. m. jer pošta u Stockholm traje 3 dana“ (AOB, kutija 80, sv. 39).

Nekoliko dana poslije na nedatiranoj dopisnici Bučar javlja da je dokumentacija poslana.

Manojlovićevu studiju, zajedno s kopijom dokumentacije, Ivani šalje brat Želimir, što saznajemo iz njezina vrlo zanimljivoga odgovora od 31. siječnja 1931. (AOB, kutija 79, sv. 62):

Dragi Željko!

Tvoje preporučeno pismo sa Manojlovim podnaslovom stiglo je posve otvoreno. Ili si

¹⁵ Iz korespondencije se razabire da je Čiča nadimak kojim Ivana Brlić-Mažuranić i Želimir Mažuranić, a i Franjo Bučar, nazivaju Gavru Manojlovića.

ga zaboravio zaliepiti ili Ti kuverte nevaljaju. Dakle: oprez!

Čičica se je svojim opsežnim, liepim i toplim radom (u kojemu zbilja donosi o ovoj tako iscrpljenoj temi mojih „Priča“ dosta novih opažaja i ideja) podpuno odužio nama ali držim da za samu svrhu nije dobro pisano. Svakako je konac podpuno nedovršen – valjda je morao letiti nekuda radi gradnje palače. Sve u svemu nemogu Ti reći kako mi je drago bilo čitati ovako potanku kritiku tih priča od jednog čovjeka koji je predsjednik akademije, a ne novinarsko piskaralo. Ipak sasvim drugčije zvuči. Imaš pravo da je dosta naivno – no upravo ganutljivo točno proštudirano. Silan posao!

[...]

Ako u Stockholmu budu zaista pročitali onaj moj njemački prospekt onda će biti Manojlov rad upodpunjen. Prospekt je naime upravo savršen!

Sljedećih je godina, kako smo pokazali, Ivana Brlić-Mažuranić još triput nominirana za istu nagradu te se u korespondenciji i dokumentaciji u AOB-u nalaze još neki zanimljivi podatci. Franjo Bučar nominaciju je želio odmah ponoviti,¹⁶ no čini se da nije dobio podršku Želimira Mažuranića koji je želio inicirati i organizirati objavu još nekih prijevoda, stoga se čekalo s ponovljenom prijavom do siječnja 1935. U međuvremenu je u siječnju 1934. u novinama objavljen podatak da je za Nobelovu nagradu nominiran Josip Kosor, što Bučar prilično oštro komentira (AOB, kutija 81, sv. 4):

Milostiva gospođo! Pročitao sam vrlo zanimljiv feljton u Jutru i pokazao ga i Željku, koji veli da mu je to već poznato, jer da je bilo priopćeno i u nekim hrvatskim novinama. Možda je to bilo u Novostima, koje ja svaki dan ne čitam, te ću se interesirati da to pronađem. Ja sam dosta Željka i vas opominjao da se prijedlog ponovi i govorio sam to i sa Dr. Manojlovićem, koji je bio spreman to učiniti, no Željko je to uvijek otezao i odbijao, da će se šta druga poduzeti, a na koncu nije učinjeno ništa. Prema tome bi se naravno taj prijedlog morao opet na godinu ponovno iznijeti. Naravno bi to trebalo na vrijeme učiniti, jer je rok do konca siječnja svake godine.

Tko je Kosora predložio nije mi Karlgren htio kazati jer da je to tajna.¹⁷ Baš sam bio nedavno gledati njegov „Požar strasti“. Prva tri čina još kako i prilično u našoj lijepoj opremi, ali motivacija četvrtoga čina je ispod svake kritike ako poznajete taj komad. To svakako nije komad, koji se ali najviše ističe za Nobelovu literarnu nagradu.

Posebno je zanimljiva, međutim, posljednja nominacija, poslana u siječnju 1938., zato što se iz dokumenata koji prate pripreme za taj prijedlog može sa sigurnošću opovrgnuti podatak o Akademiji kao predlagateljici. Naime, u nepotpisanoj kopiji pisma koje je, uz opsežnu popratnu dokumentaciju, u travnju

¹⁶ Usp. pismo Franje Bučara Ivani Brlić-Mažuranić od 29. siječnja 1933.: „Ja sam dosta konferirao sa Željkom o ponovnom predavanju prijedloga za Nobelovu nagradu, te je on odlučio, da se ove godine neima prijedlog predati, već opet dogodne, jer da će se on pobrinuti dotle, da od Vas opet šta više izađe, što bi se onda prijedlogu još dodati moglo“ (AOB, kutija 80, sv. 61).

¹⁷ Imena nominiranih književnika i druge informacije o nominacijama, uključujući i predlagatelje, ne smiju se otkriti dok ne prođe najmanje 50 godina od nominacije. (usp. Nobel Media AB 2014a).

1937. upućeno u Beograd Milivoju Pilji, pomoćniku ministra vanjskih poslova, anonimni potpisnik (vjerojatno Franjo Bučar) upućuje Pilju na Almhulta i Karlgrena, kao i na konzula Carlssona, kao osobe koje su voljne pomoći oko nominacija. Milivoj Pilja, kako se dalje saznaje iz korespondencije, u travnju ili svibnju 1937. zaista je bio u Kopenhagenu, gdje je razgovarao s Arturom Almhultom te o tome izvještava Bučara (Pismo od 16. svibnja 1937., AOB, kutija 81, sv. 14):

On mi je rekao da kandidovanje jugoslovenskog književnika za Nobelovu nagradu pri sadašnjem raspoloženju prema našoj zemlji ni malo ne bi bilo bezizgledno, ali on drži da je definitivno propušten moment (predloge treba podnositi do februara svake godine), a drugo da neizostavno treba da dodje predlog ili urgencija od jedne jake kulturne ustanove (n. pr. Akademije). Čak ako bi se ovo posljednje i sada učinilo, možda stvar ne bi bila nemoguća, premda izgleda da je kandidat već izabran.

[...]

Na osnovu svega gornjeg, mislim da bi neizostavno trebalo preko jedne javne kulturne ustanove (najbolje Akademije) stvar uputiti Nobelovu institutu. Inače moram da priznam da pomenuta lica nisu bila spremna na ovu stvar, gotovo svima je ovo bilo nepoznato. I ako je većina bila upućena u književni rad gospodje u pitanju.

Moje mišljenje je, da ako stvar ne uspe ovoga puta, ona ima veliku šansu za iduću godinu. Jer raspoloženje je za nas vrlo povoljno.

Kako se iz pisma razabire, Pilja je na razgovor otišao posve nepripremljen, ne znajući da je te godine poslan prijedlog i insinuirajući da je već (u svibnju) odabran dobitnik. No Bučara i Mažuraniće, a i Ivana Brlića koji se također uključio u ovu korespondenciju, više je uzrujala Piljina tvrdnja da je nužno da kandidatkinju podupre jaka nacionalna institucija poput Akademije jer je očito poznavao proceduru, tj. mogućnost da predlagatelj bude osoba, a ne ustanova. Ivan Brlić u siječnju 1938. piše Almhultu s izravnim pitanjem mora li JAZU poduprijeti kandidata ili kandidatkinju (AOB, kutija 81, sv. 14). :

Nach der Besprechung mit Ihnen schrieb Minister Pilja, dass Sie ihm gesagt hätten, der Vorschlag für Nobel-Preis müsse von einer angesehenen Kulturinstitution, am besten von der Jugoslawischen Akademie der Wissenschaften und Künste kommen, und dass nur die Eingabe von so einer Institution in Erwägung des Nobel-Kommities gezogen werden kann.¹⁸

U nastavku pisma Brlić navodi citate iz Statuta Nobelove nagrade te titule i pozicije predlagača Gavre Manojlovića i Alberta Bazale, tražeći od Almhulta precizan odgovor na to pitanje. Almhult odgovara već 26. siječnja, opovrgavajući

¹⁸ Nakon razgovora s Vama ministar Pilja napisao je da ste mu rekli kako bi prijedlog za Nobelovu nagradu morao doći od neke ugledne kulturne institucije, najbolje od Akademije znanosti i umjetnosti, te da samo zahtjev od takve institucije kod Nobelova komiteta može doći u obzir za razmatranje.

Piljine interpretacije (AOB, kutija 81, sv. 14):

Das Ergebnis der kurzen Unterredung mit Herrn Minister Pilja scheint ein Misverständniss zu sein; Sie sind aber ganz im Recht: es genügt vollkommen, dass ein Mitglied der berühmten Akademie in Zagreb einen Vorschlag einreicht, damit dieser berücksichtigt wird. Leider sind die Aussichten nicht sehr gut, da gewöhnlich nur ein einziger Preis verteilt wird und die Konkurrenz aus aller Welt furchtbar stark ist.¹⁹

Svi ovi dokumenti, dakle, mogu opovrgnuti podatak da je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Ivanu Brlić-Mažuranić dvaput nominirala za Nobelovu nagradu. Prijedloga su bila četiri, ali ih nije uputila Akademija službeno, nego Gavro Manojlović, odnosno Gavro Manojlović i Albert Bazala. Potpisnik ili potpisnici svih četiriju prijedloga nominiraju Ivanu Brlić-Mažuranić za nagradu kao ugledne privatne osobe s traženim statusom predlagatelja, što je vidljivo iz nadnaslova i iz potpisa na onim dokumentima koji sadrže potpis.

Podatak o Akademiji kao predlagateljici u tome se smislu, po svemu sudeći, može opovrgnuti, tim više što Ivan Brlić, od kojega potječe (nepotpun) podatak o nominacijama, ne navodi Akademiju kao predlagateljicu. Može se stoga pretpostaviti da je do pomaka u tumačenju došlo u prenošenju njegova podatka pa *Libri & Liberi* donosi potpunu informaciju – koliko je sada poznato, potpuni podatci o nominaciji Ivane Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu glase: dr. Gavro (Gabriel) Manojlović, predsjednik Akademije od godine 1924. do 1933., u siječnju godine 1931. predlaže Ivanu Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu za književnost, a taj isti prijedlog ponavlja u siječnju 1935., tada kao bivši predsjednik Akademije. Nakon toga ponavlja prijedlog u siječnju 1937. zajedno s Albertom Bazalom, tadašnjim predsjednikom Akademije, i obojica ponovno potpisuju i šalju posljednji prijedlog u siječnju 1938. Nijedan od tih prijedloga nije bio službeni prijedlog Jugoslavenske akademije.

Studija Gavre Manojlovića

Gavro Manojlović,²⁰ koji je po obrazovanju i znanstvenome habitusu bio povjesničar i bizantolog, književnome djelu Ivane Brlić-Mažuranić očito je pristupao sa stanovitom filološkom spremom, no u njegovu je čitanju *Priča* uočljiviji emfatički, idealistički pristup, na što referira i sama autorica u komentaru

¹⁹ Čini se da je nakon kratkoga razgovora s ministrom Piljom došlo do nesporazuma; Vi ste, naime, posve u pravu: dovoljno je da član ugledne Akademije iz Zagreba pošalje prijedlog kako bi on bio razmatran. Nažalost, izgledi nisu osobito povoljni, budući da se uobičajeno dodjeljuje samo jedna nagrada, a vrlo je jaka konkurencija iz cijeloga svijeta.

²⁰ Gavro Manojlović rođen je u Zadru 1856., umro u Zagrebu 1939. U znanstvenome se radu bavio poviješću, osobito poviješću staroga vijeka i bizantologijom, a bio je aktivan i u politici. Predsjednik Jugoslavenske akademije od 1924. do 1933. (usp. Šidak 1956).

njegove studije. U vrijeme kada Manojlović piše o *Pričama iz davnine* (studija o književnome djelu Ivane Brlić-Mažuranić pridodana je već prvome prijedlogu 1931. i u potpunosti je posvećena *Pričama iz davnine*, preciznije dvjema bajkama iz zbirke²¹), treba podsjetiti, nije još objavljena ni jedna opsežnija studija o tome djelu. Antun Barac svoj poznati predgovor zbirci objavljuje tek 1942., a do tada *Priče*, premda u relativno oskudnoj novinskoj i časopisnoj recepciji dočekane aklamacijom, nisu još dobile adekvatnoga tumača.

Gavro Manojlović, dakle, Mažuranićkine bajke čita takoreći i čitateljski i teorijski „nevino“, a izostanak bilo kakvih referencija na hrvatsku recepciju zbirke u njegovoj studiji to i potvrđuje. Nije naodmet podsjetiti ni na činjenicu da se proučavanje književnosti u Hrvatskoj u prvoj polovici 20. stoljeća oslanja, s jedne strane, na filološku posvećenost starijoj hrvatskoj književnosti²² i tekstološka nastojanja oko izvora te, s druge strane, na književnokritičku, novinsku i časopisnu komunikaciju, u kojoj je, doduše, književnost Ivane Brlić-Mažuranić apostrofirana kao vrijedna književna činjenica, no do tridesetih godina još bez ozbiljnije analize.

Neposredno nakon objavljivanja zbirke Ulderiko Donadini objavljuje u *Kokotu* kratku noticu pod naslovom „Banovo koljeno“, u kojoj autoricu proglašava „našim najboljim književnikom“ (Donadini 1968: 268), što potvrđuje i Antun Branko Šimić u *Obzoru* kad je uspoređuje s „ono nekoliko srpskih ženskih pisaca“ (Š[imić] 1917: 1) te joj priznaje da nema „kod nas nijedne sebi dostojne literarne druge“ i da je ova knjiga „jedna od najodličnijih koje smo dobili u posljednjih nekoliko godina“ – bez obzira na to što priču smatra „priprostim genre-om“ (isto). Šimić ističe privlačnost priče i pričanja, srodnost s narodnom pričom i profinjenost i muzikalnost stila te prvi ilustratora Petra Orlića proglašava „lošim“.

Njegovu ocjenu ponavlja i Ljudevit Krajačić u *Napretku* (1917), koji se u velikom dijelu svojega teksta bavi poraznim stanjem u aktualnoj omladinskoj književnosti, kao i Orlićevim ilustracijama koje smatra lošima i neprikladnima Mažuranićkinim sadržajima. Autoričine priče konvencionalno hvali te ih upisuje u kontekst mita, odnosa naroda prema mitu i slavenske mitološke građe, pri

²¹ „Bratac Jaglenac i sestra Rutvica“, „Kako je Potjeh tražio istinu“.

²² Usp. Akademijine znanstvene edicije: časopis *Rad JAZU*, pokrenut već u prvoj godini osnutka Akademije, 1867., edicija *Stari pisci hrvatski*, pokrenuta 1869., časopis *Grada za povijest hrvatske književnosti*, pokrenut 1897. O proučavanju književnosti u Hrvatskoj, od početaka krajem 19. stoljeća i tijekom 20. stoljeća usp. Dukić (2009). Dukić sugerira da je prva faza kritičkoga proučavanja književnosti u Hrvatskoj, tzv. predznanstvena faza, usmjerena na pozitivističko proučavanje i prikupljanje građe za planiranu sintezu – sveobuhvatnu povijest hrvatske književnosti te da se to proučavanje odvija gotovo isključivo u okviru Akademije. Novoosnovano Sveučilište u Zagrebu, koje od prve akademske godine 1874./75. već izvodi nastavu iz slavenskih i klasičnih filologija, uklapa se u takav obzor proučavanja. Prve se promjene zbivaju, prema Dukićevoj sugestiji, tek u poratnome razdoblju, točnije početkom pedesetih godina, s nastupom nekoliko važnih znanstvenih i autorskih likova (Antun Barac, potom Zdenko Škreb, Ivo Frangeš, Ivo Hergešić itd.).

čemu razlikuje mitsko i herojsko kao dva autoričina izvorišta. U usporedbi s Andersenom i Tolstojem koji na sličan način postupaju s narodnom, mitološkom i herojskom građom, Ivana Brlić-Mažuranić čak i bolje prolazi: Krajačić joj priznaje individualnost i umjetničku snagu kojom se razlikuje od obojice spomenutih književnih autoriteta. Ipak, Krajačić svoj prikaz ne završava u jednako pohvalnome tonu, nego se na kraju vraća lošim Orlićevim ilustracijama, zbog kojih se *Priče iz davnine* ne mogu proglasiti najljepšom knjigom za mladež: „Da su kojom srećom ilustracije prema pričama u najnovijoj knjizi Ivane Brlić-Mažuranić, mogao bih mirno ustvrditi, da nijesmo imali dosad toliko lijepu knjigu za mladež“ (1917: 123).

Zato je, međutim, prikaz Andrije Milčinića (lč: 1917) u *Savremeniku* aklamativan: premda se i u njemu ističe osobita veza Mažuranićkinih tekstova s „narodnim pričama“ i slavenskom mitologijom, Milčinić upućuje i na pripovijedanje i čovjekovu potrebu za pričom kao važnom, ako ne i središnjom referencijom njezinih tekstova.

Tim su prikazima ocrtane konture početnoga tumačenja autoričinih bajki kao neke vrste književnoga iskaza koji proizlazi iz slavenske mitološke fascinacije, a to podcrtava i autorica koja 1929. piše, a 1930. i objavljuje privatno pismo sinu Ivanu o postanku *Priča iz davnine*, u kojemu također okvirni kontekst zbirke ocrta u oskudnoj (kako je sama procjenjuje) slavenskoj mitološkoj građi. Važno je upozoriti i na terminološku (ne)dosljednost kod vrstovnoga opisivanja autoričina teksta: u prvim prikazima neposredno nakon objavljivanja zbirke dosljedno se koristi termin priča, s tek jednom iznimkom²³.

Priče iz davnine dobile su do početka tridesetih godina desetak novinskih i časopisnih kritika u hrvatskim publikacijama²⁴ te otprilike jednak broj izvan Hrvatske, u kritikama i prikazima prijevodnih izdanja²⁵. Središnje je mjesto hrvatske recepcije zbirke, kako smo pokazali, njezina slavensko-mitološka referentnost, koja

²³ Krajačić u svojem prikazu jedan put upotrebljava termin bajka u kontekstu *Priča iz davnine*: „I oko tih bogova, polubogova i ljudi satkala je Ivana Brlić-Mažuranić po uzoru narodnih priča najsmjelije bajke [...]“ (Krajačić 1917: 120), a jednom u kontekstu *Šegrta Hlapića*: „[...] dotle nam u knjizi ‘Čudnovate zgone šegrta Hlapića’ svakidašnjost, posve obična svakidašnjost, sa šumama bez vukodlaka; s poljima bez vila i vilenjaka; s vodama bez čudovišnih nemani; s oblacima bez zatočnica; svakidašnjost plodnim klasjem usred ljeta bogatim poljima; s gustom hladovinom za visoke omare bogatim šumama i sa svim vedrim bogatim čuvstvima djece i slabocama odraslih – kao lijepa bajka, koja nam je po svojoj istini bliza, i po svojoj čistoj poeziji mila“ (nav. dj.: 122–123). O terminološkim i vrstovnim prijeporima oko bajke, kao i o konstituiranju polja dječje književnosti i odnosu dječje književnosti prema bajci u 19. stoljeću usp. Hameršak (2011). Termin bajka u hrvatskoj književno-kritičkoj i književno-znanstvenoj terminologiji u široj je upotrebi tek od pedesetih godina 20. stoljeća, usp. Maja Bošković-Stulli, *Usmena književnost nekad i danas* (1983).

²⁴ Usp. „Literatura o Ivani Brlić-Mažuranić“ ([Zmajević] 1970).

²⁵ Određeni je broj prikaza u inozemnoj periodici objavljen tijekom tridesetih godina, ovisno o vremenu objavljivanja novih prijevoda, o tome također v. ([Zmajević] 1970).

se u anglofonij i skandinavskoj recepciji iščitava kao egzotična narativna potka te se naglašava i vrstovna recepcija, odnosno već notorno povezivanje s Andersenom kao neprijepornim, kanonskim vrstovnim autoritetom.

Manojlović, dakle, svoje čitanje *Priča iz davnine* 1931. ne može temeljiti na nekoj opsežnijoj i studioznijoj građi, niti, kako se čini, može imati konkretnije metodološke alate. Stoga ne čudi što je njegova studija dominantno sadržajno usmjerena, uz neke zanimljive, odnosno, njegovim riječima, „idealističke“ ali i sadržajne pomake.

Priče iz davnine Manojlović njemački naslovljava prijevodno nepotvrđenim naslovom *Sagen aus der Vorzeit*²⁶ i u uvodnome se dijelu svoga prijedloga poziva na njihov „idealistički smjer“ („idealistischer Richtung“, Zbirka dokumenata, Fond IBM: 477), koji dalje razrađuje u studiji. Zanimljiva je njegova kontekstualizacija *Priča* kojima uvodno okvir nalazi, uz spominjanje staroilirske kulture Japoda, u obiteljskoj slavi imena Mažuranić i njihove postojbine u Novome Vinodolskome. Posebno se apostrofiraju Ivan Mažuranić, ali i „slavenski duh“ koji se ilustrira ne samo trinaestostoljetnim Vinodolskim zakonikom, nego i slavenskim apostolima Ćirilom i Metodom i devetnaestostoljetnom idejom slavenskoga jedinstva te, naposljetku, i Mažuranićevom *Smrti Smail-age Čengića* koja je, upozorava Manojlović, prevedena na švedski u studiji Alfreda Jensena iz 1913. godine.²⁷ Tim se uvodom književnome opusu Ivane Brlić-Mažuranić uspostavlja kontekst slavenskoga prostora i slavenske kulture kao najvažnijega označitelja, no u nastavku se dodatno uspostavlja obiteljski kontekst, posebice habitus uglednoga oca Vladimira, predsjednika Akademije i znanstvenika, čiji „visoki duh“ Ivana preuzima. Manojlović taj obiteljski „duh“ označava metaforom cvijeta koji je u Ivaninoj „ženskoj duši“ procvao osobitom nježnim cvatom bajke (Zbirka dokumenata, Fond IBM: 480). Time je ujedno uspostavljena i terminološka norma koju Manojlović dosljedno primjenjuje, nazivajući Mažuranićkine tekstove isključivo bajkama (Märchen), što predstavlja, kako smo vidjeli, terminološki pomak u odnosu na termin priča koji dominira u svim dotadašnjim kritičkim tekstovima.

Studija se opsežnije bavi samo dvjema bajkama iz zbirke: „Bratac Jaglenac i sestra Rutvica“ i „Kako je Potjeh tražio istinu“, uz spominjanje ponekih motiva iz „Ribara Palunka“ i „Lutonjice Toporka“. Manojlović opsežno i dramatično prepričava bajku „Bratac Jaglenac i sestra Rutvica“, prenoseći ponegdje citate

²⁶ Njemački je prijevod zbirke objavljen tek dvije godine poslije pod naslovom *Aus Urväterzeiten* (Salzburg, 1933. Prevela Camilla Lucerna).

²⁷ Izvorni je naslov studije *Montenegros ärekrans: tva sydslaviska hjälteedikter*.

iz nje,²⁸ ističući opreku slavensko-poganskoga naspram kršćanskoga, osobito istaknutu u bajci, no posebno naglašavajući njezinu dramatičnost: na više je mjesta naziva „bajkovnom dramom“ („Märchendra“, usp. nav.dj.: 483, 484). Također navodi i „jednostavnost, ali i epsku živost“ pripovijedanja, osobito u prizoru Jaglenčeva uspinjanja na Kitež planinu. Jaglenčeva se „čista dječja naivnost“ naziva „andeoskom“ te se ističu prizori prirode koje Manojlović apostrofira kao „veličanstvene“ („wunderbar“, svi citati nav. dj.: 483). Završne dijelove bajke najavljuje kao „scene neusporedivo profinjene uzvišenosti“ („Szenen von unvergleichlich feiner Hochheit“, nav. dj. 485), upozoravajući na strukturnu okosnicu priče: dječja andeoska čistoća i kršćansko pouzdanje nadvladavaju opasnosti slavenskoga mitskoga svijeta, metonimijski pokazano u sceni dječjega i Reljina silaska s Kitež planine pomoću svijeće i kandila. U završnoj ocjeni bajku naziva „remek-djelom“ (Meisterstück, nav. dj. 488).

Na sličan je način prepričana i bajka „Kako je Potjeh tražio istinu“, u kojoj se također naglašava dramatično, ali i epsko, te se bajka proglašava „apoteozom jednostavne ljudske kreposti“ (nav. dj.: 492): Potjehova je potraga za istinom kršćanska, duboko poetična a opet djetinje čista (isto).

Sljedeća je referencija koju Manojlović uvodi klasično-antička, odnosno Ovidijeve *Metamorfoze*, s kojima Mažuranićkine bajke povezuju „divne preobrazbe“ (nav. dj.: 488), posebice preobrazbe fitomorfoga u antropomorfno u bajci „Lutonjica Toporko i devet župančića“, koju Manojlović tumači kao divnu poeziju prirode. No, za razliku od Ovidija, koji je svoju građu preuzeo, Ivana Brlić-Mažuranić svoje obrate i preobrazbe izmišlja sama. Toporko je ujedno i povod za napomenu o etičnosti ili mudrosti autoričinih bajki, posebice u vezi s Toporkovom spoznajom prve i najvažnije životne mudrosti u zatočeništvu kod djeda Neumijke: sve nevolje i trpljenja bez prigovora podnositi. Neumijka je još jedan od likova koje Manojlović izdvaja, uz Regoča, Palunkovu ženu i požrtvovnu majku iz „Šume Striborove“, koje redom apostrofira kao primjere etičkoga djelovanja.

Zaključno, Manojlović u Mažuranićkine tekstove upisuje i jednu dodatnu nadinterpretaciju: da se rodila kao muškarac, Ivana Brlić-Mažuranić svojim bi senzibilitetom ispjevala „dramsko-epsku pjesmu narodnoga pravremena“ – „Eine aussergewöhnliche Persönlichkeit wie die Ivana's Brlić-Mažuranić hätte, meines Erachtens, ihre mächtige Impulse und die ihre poetischbewegte Seele bestürmenden Gedanken und Herzensvisionen, ihr Sehnen nach Natur und träumerischer Vorzeit, nach allem Edlen und Hohen und Reinen, wenn sie wie Ivana's Grossvater zu Mann geboren worden wäre, in einem grossartigen dramatisch-

²⁸ Vjerojatno u vlastitome prijevodu na njemački jer prijevod Camile Lucerne još nije bio objavljen.

epischen Gedicht aus der nationalen Vorzeit verköpert“²⁹ (nav. dj.: 492, istaknuo G. M.). U Ivaninu je (ženskom) slučaju, međutim, „epopeja postala bajkom“ (isto). No, tu bajku još dodatno obogaćuje kršćanski duh u koji su uronjene sve bajke, koji Manojlović opetovano ističe i koji emanira duh vječne istine u njezinim tekstovima (nav. dj.: 493). Ova zaključna rodno-emfatička teza neće ostati jedina takva u tumačenju Mažuranićkina književnoga opusa koji se i za vrijeme autoričina života, a i poslije, gotovo neizostavno tumači u obiteljskome, a nerijetko upravo i obiteljsko-rodnome kontekstu.

Manojlovićeva je studija, dakle, na tragu već ocrtanoga recepcijskoga okvira što ga *Pričama* oblikuju prva tumačenja, no rekli bismo da su ipak vidljivi neki pomaci, posebice u naglašavanju dramatičnosti i dramskoga u bajkama, kao i u izdvajanju prirode kao jednoga od važnih strukturnih elemenata Mažuranićkinih bajki, što su propustili spomenuti svi njihovi dotadašnji javni čitatelji. Upravo će tretman prirode, antropomorfizacija i mitizacija prirode postati jedno od ključnih mjesta čitanja ovih bajki u kontekstu neoromantičarskih poetičkih odrednica, baš kao i dramatičnost i dramsko u njihovim prostornim koordinatama.

Manojlovićeva studija, međutim, nije objavljena, premda se, primjerice, nakon izlaska *Jaše Dalmatina* Manojlović bio u *Novostima* (1938) oglasio aklamacijom koja je podudarna njegovom emfatičkom čitanju *Priča*. Studija je ipak, nažalost, ostala bez odjeka, kako kod švedskoga nobelovskoga povjerenstva, tako i u domaćoj recepciji Mažuranićkinih bajki, što, bez obzira na njezin relativno skroman tumačiteljski doseg, ipak možemo požaliti, makar i samo zbog afirmacije autoričina žanrovskoga odabira koji još 1917., kako smo vidjeli, Šimić smatra priprostim. Manojlovićeva transformacija epopeje u bajku, premda nije i prvi terminološki pomak prema bajci, ipak predstavlja korak dalje u tome pravcu.

Arhivski izvori

Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

- HR AHAZU-2, JAZU, 9.
- HR AHAZU-2, JAZU, 10.
- HR AHAZU-2, JAZU, 11.
- HR AHAZU-2, JAZU, 12.
- HR AHAZU-2, JAZU, 13.
- HR AHAZU-2, JAZU, 66.
- HR AHAZU-2, JAZU, 68.

²⁹ Ovakva izuzetna ličnost poput Ivane Brlić-Mažuranić, po mome mišljenju, sve ove moćne poticaje, snažne misli i vizije koje se roje u njezinoj duši dodirnutoj poezijom, sve čežnje za prirodom i snovitom pra-prošlošću – sve bi to iskazala u velebnoj dramsko-epskoj pjesmi narodnoga pravremena, da se poput svojega djeda rodila kao muškarac.

HR AHAZU-2, JAZU, 70.

HR AHAZU-2, JAZU, 73.

Gradivo Arhiva Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Fond Ivana Brlić-Mažuranić

Hrvatski državni arhiv

AOB, kutija 79, sv. 62

AOB, kutija 80, sv. 39

AOB, kutija 80, sv. 61

AOB, kutija 81, sv. 4

AOB, kutija 81, sv. 14

Popis literature

Barac, Antun. 1942. „Umjetnost Ivane Brlić Mažuranić“. U Ivana Brlić-Mažuranić: *Priče iz davnine*, i–xv. Ilustrirao Vladimir Kirin. Zagreb: Knjižara Radoslava Horvata.

Bošković-Stulli, Maja. 1983. *Usmena književnost nekad i danas*. Beograd: Prosveta.

Brlić, Ivan. 1970. „Životopis.“ U *Ivana Brlić-Mažuranić: zbornik radova*, uredili Dubravko Jelčić, Joža Skok, Petar Šegedin, Miroslav Šicel, Miroslav Vaupotić, 249–254. Zagreb: Mladost.

Brlić-Mažuranić, Ivana. 1930. „Izjava autorice o postanku *Priča iz davnine*“. *Hrvatska revija* 5: 289–290.

Diklić, Zvonimir. 1997. „Ljetopis Ivane Brlić-Mažuranić.“ U Brlić-Mažuranić, Ivana. *Izabrana djela*, priređeno Zvonimir Diklić, 11–31. *Stoljeća hrvatske književnosti*. Zagreb: Matica hrvatska.

Donadini, Ulderiko. 1968. *Novele, romani, drame, kritike i eseji*. Zagreb: Znanje.

Dukić, Davor. 2009. „Kultura – zapostavljen pojam u počecima moderne hrvatske znanosti o književnosti“. *Umjetnost riječi* 53 (3–4): 137–152.

Hameršak, Marijana. 2011. *Pričalice. O povijesti djetinjstva i bajke*. Zagreb: Algoritam.

Hranjec, Stjepan. 2004. *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga.

Kaminski, Martin i Franjo Frntić. 1989. „Bučar, Franjo“. *Hrvatski biografski leksikon*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na <<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2986>> (pristup 14. listopada 2014.).

Krajačić, Ljudevit. 1917. „Ivana Brlić-Mažuranić: Priče iz davnine. Izdanje Matice hrvatske.“ *Napredak* 58 (3): 116–123.

Lovrenčić, Sanja. 2007. *U potrazi za Ivanom*. 2. izd. Zagreb: Autorska kuća.

lč. [Andrija Milčinović]. 1917. „Brlić Mažuranićkine Priče iz davnine.“ *Savremenik* 12: 268–270.

Ljetopis JAZU. 1933. = *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1931/32.*, sv. 45. Zagreb: Nadbiskupska tiskara. Dostupno na <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=216#gpage_1> (pristup 13. studenoga 2013.).

Ljetopis JAZU. 1936. = *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1934/35*. Sv. 48. Zagreb: Nadbiskupska tiskara. Dostupno na <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=216#gpage_1> (pristup 13. studenoga 2013.).

Ljetopis JAZU. 1938. = *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za god[i]nu 1936/37*. Sv. 50. Zagreb: Nadbiskupska tiskara. Dostupno na <<http://dizbi.hazu>>

- hr/?sitetext=216#gpage_2> (pristup 29. studenoga 2013.).
- Ljetopis*. 1939. = *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1937/38*. Sv. 51. Zagreb: Nadbiskupska tiskara. Dostupno na <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=216#gpage_2> (pristup 29. studenoga 2013.).
- Ljetopis JAZU*. 1940. = *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1938/39*. Sv. 52. Zagreb: Nadbiskupska tiskara. Dostupno na <http://dizbi.hazu.hr/?sitetext=216#gpage_2> (pristup 29. studenoga 2013.).
- Manojlović, Gavro. 1938. „Jaša Dalmatin, potkralj Gudžerata.“ *Novosti* 33 (7): 10.
- Mihanović-Salopek, Hrvojka. 2000. *Ljepota i opasnost pustolovine*. Predgovor. U: Brlić-Mažuranić, Ivana. *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, str. 5–7. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Nobel Media AB. 2014a. „Nomination and Selection of Literature Laureates.“ *Nobelprize.org*. <<http://www.nobelprize.org/nomination/literature/>> (pristup 29. studenoga 2013.).
- Nobel Media AB. 2014b. „Nomination Database.“ *Nobelprize.org*. <<http://www.nobelprize.org/nomination/archive/list.php>> (pristup 29. studenoga 2013.).
- Skok, Joža. 2007. *Književno djelo Ivane Brlić Mažuranić. Književnopovijesna interpretacijska studija*. Varaždinske Toplice: Tonimir.
- s.n. 1931. *Die kroatische Märchendichterin Ivana Brlić-Mažuranić (Berlitch-Majouranitch): aus Urväterzeiten: (Märchen aus slavischer Urzeit), kroatisch: „Priče iz davnine“*. Zagreb: s.n.
- Š[imić], A. B. 1917. „Priče iz davnine.“ *Obzor* 58 (54): 1.
- Šidak, J[aroslav]. 1956. Historijski zbornik 9(1–4): 253–255. (Izdaje Povijesno društvo Hrvatske, Zagreb, naklada Školska knjiga). Dostupno na <http://www.historiografija.hr/hz/1956/HZ_9_32_BILJESKE.pdf> (pristup 20. ožujka 2014.).
- Zima, Dubravka. 2001. *Ivana Brlić Mažuranić*. Zagreb: ZZOK i FFPress.
- [Zmajević, Dubravka]. 1970. „Literatura o Ivani Brlić-Mažuranić“. U *Ivana Brlić-Mažuranić: zbornik radova*, uredili Dubravko Jelčić, Joža Skok, Petar Šegedin, Miroslav Šicel, Miroslav Vaupotić, 268–286. Zagreb: Mladost.

Dubravka Zima

University of Zagreb – Centre for Croatian Studies, Croatia
Abteilung für kroatische Studien der Universität Zagreb, Kroatien

Ivana Brlić-Mažuranić, Academy Membership and the Nobel Prize

The paper offers an analysis of documents and meeting records related to the election of Ivana Brlić-Mažuranić to the South Slavic Academy of Sciences and Arts in Zagreb. The survey of the records and the Academy register reveals that Ivana Brlić-Mažuranić was accepted as a corresponding member of the Academy when she was nominated for the second time, in 1937, being the first woman to be awarded the honour. Scrutiny of the letters and documents related to the Nobel Prize for Literature nominations of Ivana Brlić-Mažuranić shows that there were four nominations for her in all. The first two nominations (in 1931 and in 1935) were signed by Gavro Manojlović, President of the Academy at the time, and the other two nominations (in 1937 and in 1938) were signed both by Manojlović and by Albert Bazala, who had become President of the Academy by that time. Neither of

these proposals was officially initiated by the Academy. The final section of the paper is dedicated to an analysis of Gavro Manojlović's treatise on Brlić-Mažuranić's masterpiece, *Tales of Long Ago*, which was included in the Nobel Prize nomination documents.

Keywords: Ivana Brlić-Mažuranić, Academy membership, South Slavic Academy of Sciences and Arts, nominations for the Nobel Prize, Gavro Manojlović, *Tales of Long Ago*

Ivana Brlić-Mažuranićs Mitgliedschaft in der Akademie und ihre Nominierung für den Nobelpreis

Im vorliegenden Beitrag werden Dokumente und Archivquellen zu Ivana Brlić-Mažuranićs Aufnahme in die Zagreber Südslawische Akademie der Wissenschaften und Künste besprochen. Aus den Unterlagen geht hervor, dass Ivana Brlić-Mažuranić erst nach Wiederholung des Vorschlags 1937 als korrespondierendes Mitglied in die Akademie aufgenommen wurde. Im Beitrag werden auch die in Zusammenhang mit Ivana Brlić-Mažuranićs Nominierung für den Nobelpreis stehende Briefe und Unterlagen analysiert. Insgesamt gab es vier Nominierungen: Die ersten zwei aus den Jahren 1931 und 1935 zeichnete Gavro Manojlović als damaliger Präsident der Akademie, während die nächsten zwei Gavro Manojlović zusammen mit Albert Bazala, dem neuernannten Akademiepräsidenten, 1937 und 1938 einreichte. Bei den Nominierungen handelt es sich jedoch um keinen offiziellen Vorschlag der Akademie. Im letzten Teil des Beitrags folgt die Auslegung der den Nominierungsunterlagen beigefügten Studie von Gavro Manojlović über Ivana Brlić-Mažuranićs Märchensammlung *Aus Urväterzeiten*.

Schlüsselwörter: Ivana Brlić-Mažuranić, Mitgliedschaft in der Akademie, Südslawische Akademie der Wissenschaften und Künste, Nobelpreisnominierung, Gavro Manojlović, *Aus Urväterzeiten*

Naslovnica brošure o inozemnoj recepciji zbirke *Priče iz davnine* koja je bila priložena uz nominacije Ivane Brlić-Mažuranić za Nobelovu nagradu.

Title page of the booklet about international reception of the *Tales of Long Ago*, which was sent to the Swedish Academy to accompany the nominations of Ivana Brlić-Mažuranić for the Nobel Prize.